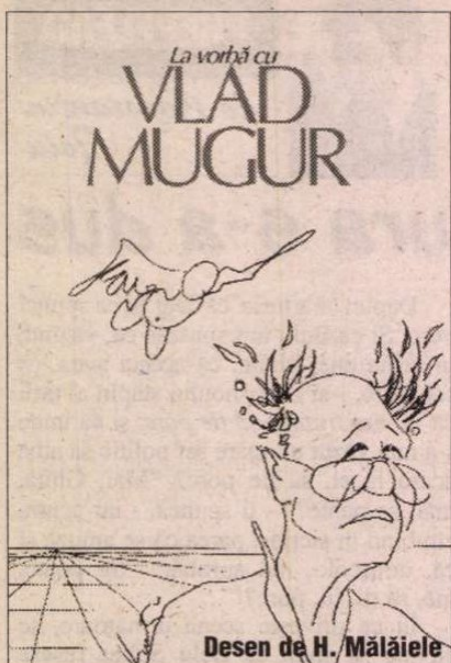




“Să citești în palma scenei”

REVISTA *Teatrul azi* a scos împreună cu Ministerul Culturii și Teatrului Național din Craiova un supliment mai special: o carte. O carte măturie, document, confesiune, o carte despre aventura spiritului și a teatrului prin lume: *La vorbă cu Vlad Mugur*. A stat de vorbă cu acest excepțional om de teatru și l-a provocat criticul de teatru Florica Ichim. Acest tip de carte are tradiție în Occident și imi vine repede în minte volumul realizat de George Banu, criticul, pedagogul, teoreticianul, cu un regizor care încarnază cosmopolitismul european și se visează dirijor, Luc Bondy. Cartea cu și despre regizorul Vlad Mugur, o dată începută, nu se mai lasă din mână. Orice punere jos sau abandon provizoriu te culpabilizează, îți creează sentimentul trădării. Jocul ludic de-a interviul gândit de Florica Ichim și-a dorit să refacă, prin confesiune, destinul artistic și uman al unui mare artist, al unui spirit profund, liber, aventurier, îndrăgostit și împătimit de-a pururi de teatru, de Italia, de femeia vieții lui, soția sa - actrița Magda Stief. Vlad Mugur are atâtea coarde, este un instrument ciudat și minunat, are atâtea nuanțe, colțuri, umbre și lumini, atâtea forțe, atâtea sensibilitate și vulnerabilitate, are o operă teatrală importantă și o relație specială cu lumea și

cu oamenii încît este inepuizabil. El face parte din istoria teatrului și este, în același timp, martorul ei. Descoperindu-l pe Vlad Mugur și personalitatea lui spectaculoasă, ca fond și formă de manifestare, îi descoperi, prin intermediul subiectivității sale, pe cei care l-au format, pe cei pe care i-a format, pe cei cu care a lucrat - actori, scenografi din România, Germania, Italia - pe cei care l-au născut și crescut: “Eu mă trag din miezul verii; m-am născut în noaptea elfilor și a solstiului de vară, în ziua de 22 iunie 1927, în același an, lună, zi și oră în care s-a născut prietena mea bună cu care am debutat, Ileana Predescu[...] Din ce mă mai trag? Mă mai trag și dintr-o ședință de spiritism a discipolilor lui Hasdeu. Bunicului meu - Constantin Grigoriu, tenor, intemeietorul și directorul Operei române - i s-a spus, în acea ședință de spiritism, că va avea o fiică ce va naște un copil în care se va reîncarna chiar el. Și i s-a mai spus că, într-o altă existență, a fost un bandit în Italia, care și-a omorît soția, apoi un scriitor din Pléiade, pe nume Agrippa d'Aubigné. Copilul fiind eu, înseamnă că în mine s-au reîncarnat un bandit din Italia, care și-a omorît soția, scriitorul Agrippa d'Aubigné din Pléiade și bunicul meu. Poate și de aici am fost pedepsit sau, mai bine zis, binecuvîntat să fiu un nomad în viața de acum.” În altă parte, Vlad Mugur constată asupra realității teatrului românesc: “Măntreb, ce vînt pustiu bate astăzi prin București de poți culege câte-un spectacol pe an, iar dacă anul dă rod, chiar și două[...] Dacă în școlile de teatru nu se ia taurul selecției de coarne, dacă nu se învață că talentul e greu de descoperit și mai greu de îngrijit, dacă nu se restabilesc funcțiile limbii, ale vorbirii, mișcării și ale spiritului, teatrul se va înnaclăi în glumițele atît de iubite, în formele fără cap și fără sfîrșit, în “semele” nimănui, va dispărea în praful de pe trotuarele din fața lor”.

Boem, romantic, sentimental, super-

stițios, boier într-un cuvînt, Vlad Mugur a fost și un constructor pragmatic, de școală de teatru, dar și de teatru ca instituție propriu-zisă. A plecat în '56 cu cea mai mare parte a promoției sale, astăzi supra-intitulată “promoția de aur”, la Teatrul Național din Craiova. La repetiții, pe scenă, la restaurantul Minerva, în parcul Bibescu îi vedeai, mereu împreună, pe Rautchi, Cozorici, Amza Pellea, Victor Rebengiuc, Sanda Toma, Dumitru Rucăreanu, Silvia Popovici. Portretele pe care Vlad Mugur le face celor cu care a lucrat sînt centrate pe un detaliu extrem de fin și de precis în jurul căruia se ridică personalitatea fiecăruia. Povestind despre seria de la clasa Bălățeanu și de la cea a Aurei Buzescu, Vlad Mugur creionează schițe de portret: “George Constantin era bas și tenor cu treceri de registru și avea ochii care îi rideau în cap, actor de caracter [...] Rautchi era bariton, cu o dicție imperfectă datorată și originii slave, dar compensînd-o cu un talent foarte special, poate cel mai mare din această minunată serie, talentul de a stăpîni de la umorul sec la tragedia, de la Cehov la ordinarul marinar răgușit din *Tragedia optimistă*, la nebulul Hagi Tudose. Victor Rebengiuc era contrastul. Era opusul lor. Asta a și fost captivant în această serie. Varietatea. Victor era mai fin, cu un mare instinct al mișcărilor și nuanțurilor [...], Sanda Toma era un fel de motoras ingenuu de comedie și de dramă. Mai tîrziu a făcut un cuplu unic împreună cu Silvia Popovici. Două portelanuri de Sèvres, cum spunea scenograful și regizorul Siegfried după spectacolul cu *Bunbury* [...], era o serie din care curgea talentul, de multe ori nedisciplinată, certată cu cursurile teoretice și cele marxiste. O dată pe an, ne incolonom cu maestrul Bălățeanu, o porneam spre Rectorat să-i salvăm pe Rautchi și George Constantin de repetarea anului. Devenise celebră scena. Ce ne-am fi făcut fără Rautchi și George Constantin? [...] era și respect și dragoste și boemă și pasiune.”

Dumnezeule, ce lume se ridică din această carte și dă năvală peste mine! Ce personaj, ce protagonist pus mereu să se ia la trîntă cu cineva, de regulă cu oficialitățile comuniste sau cu mediocritățile, să rupă lanțurile platitudinilor, să aibă puterea de a declanșa furtuni după care aerul teatrului să fie respirabil, să aibă stofa unui jucător împătimit de miza jocului vieții, să fie atît de inteligent, de ironic, de incandescent, de alintat și de puternic. Drumurile lui parcă au dus mereu la München, unde s-a și stabilit după exilul determinat de “tezele” din iulie 1971. Structura lui meridională l-a făcut însă să rîvnească după Italia. O frază despre Veneția este de o poezie fără seamăn: “Am văzut-o iarna, cînd fulgii se amestecau cu pescărușii peste turnurile bisericilor care parcă creșteau din apă”. Aventurile lui Vlad Mugur, lupta cu forțele misterioase ale teatrului, lupta cu securitatea și cenzura, lupta cu zecile de mii de kilometri din țară și din lume, toate se împletesc duos cu amintirile mele despre Vlad și Magda Stief, intîlnirea mea cu ei, telefoanele, scrisorile... Citindu-i confesiunea, îi aud parcă și îi intuiesc tonul vocii, inflexiunile, îndoilele, subiectivitățile, harul cu care a fost dăruit să facă teatru și să-l iubească. Cartea Floricăi Ichim, un “joc de-a interviul” cum și-o intitulează la final este menită parcă să lămurească ceva din *Istoria vieții lui Vlad Mugur și pe aceea a teatrului său*, dacă ar fi să împrumutăm subtitlul lui Goldoni la *Memoriile sale*. O trudă ce și-a găsit din plin răsplată.

În aceste zile toride, apăsătoare și capricioase, am avut senzația că trăiesc, ore bune, pe o insulă răcoroasă, într-un colț de rai. Intîlnirea cu regizorul Vlad Mugur intermediată și determinată cu inspirație și modestie de Florica Ichim m-a pus într-o relație anume cu lumea teatrului, cu lumea în general, cu mine însămi.

Marina Constantinescu



CRONICA PLASTICĂ

de Pavel Șușară

Spovedania unui înger

A APĂRUT anul acesta, la Editura Hasefer, o carte ieșită din comun care, inexplicabil, a trecut aproape neobservată: *Viața mea*, de Marc Chagall. Celebrul pictor, a cărui urmă a rămas conturată ferm în arta secolului douăzeci, în pofida gingășiei sale aproape de imponderabil, își narează aici, în Rusia fiind, perioada copilăriei și evenimentele pe care le-a traversat pînă în anul 1922. Cartea nu este ieșită din comun prin genul pe care îl ilustrează, prin convenția literară sau, mai bine zis, epică, în care intră - prin datele sale obiective, cu alte cuvinte, - ci prin natura viziunii și prin tonul său poetic, de o enormă puritate, și prin mișcarea lentă a lumii ei interioare, asemenea levitației din vis. Lumea sordidă și abrutizată, lumea aceea colcăitoare a mahalalelor unui imperiu secătuit și muribund, în care piatra, carnea și sufletele putrezesc deopotrivă, agonizează grotesc și exhală fără întrerupere miasmele agoniei și ale morții, se întrepătrunde cu lumea lăuntrică a unei conștiințe fragilizate, a unei sensibilități ultragiutate și a unei aspirații irepresibile către puritatea eterului și către transparența celestă. În bogatele viziuni ale copilului Chagall, lumea reală este doar o materie primă pentru visare, iar grotescul și degradarea din jur, ultimii pași înaintea unei mîntuirii prin puterea imaginației. Scrutînd această vecinătate fragilă, care generează simultan traume și stări de halucinație și de transă, pictorul scrie adevărate poeme în a căror aureolă învalui realitatea așa cum albinele bandajează în ceară intrușii, pentru ca nu cumva mirosul putreziciunii să strice atmosfera aseptică a stupului.

„Atelierul de pielărie s-a închis. În mahalaua noastră, scrie Chagall, caprele au început să plîngă. Ca să nu mai vorbim de mîtușele Musia, Gutia, Șaia!

Cu aripi, precum îngerii, ele zburau prin piață pe

deasupra coșurilor de fructe, cu pere și cu afine. Oamenii le priveau și întreabă: Cine zboară așa?”

Epica lui Chagall, impregnată permanent cu surprinzătoare construcții lirice - de altfel, pictorul a scris și poezie propriu-zisă -, este, în esența ei, o altă față și o altă exprimare a naturii sale artistice și în mai mică măsură o măturie exterioară asupra unui timp determinat și a unui spațiu anume. Pînă și marile convulsii și drame ale istoriei, la care pictorul a participat direct într-un fel sau altul, - la un moment dat el este chiar numit, de către puterea bolșevică proaspăt instalată, Comisar al poporului pentru cultură și artă - se sublimază în fragilitatea țesăturii narative și devin simple jocuri de umbre și transparențe, pe un ecran topit și el în lumini fosforescente și reci. Indirect, textul lui Chagall se transformă într-o lentilă uriașă prin care se poate citi foarte exact și profund pictura lui care, altminteri, pare o construcție deliberată îndelung și care ascunde nenumărate calcule și strategii savante. În fond, ea este expresia directă a unei sensibilități exacerbate, a unui suflet fragil, mereu disponibil pentru iubire și compasiune și a unei enorme lăcomii în relația directă cu o lume bogată mereu, versatilă, cameleonică și, nu o dată, necruțătoare și ucigașă. Personajele picturii lui Chagall sînt, așadar, personajele amintirilor sale, iar acestea, la rîndul lor, sînt bietele figuri de ceară, umile, anonime și înfricoșate, ale unei istorii consumate la marginea lumii. Privită cu un ochi ciclopic și filtrată prin puterea lui de vibrație ieșită din comun, pictorul scoate această lume din accidental și din derizoriu, o reconstruiește cu inocența celui convins că totul poate fi luat oricînd de la început și, finalmente, o eliberează și o risipește în spațiile înalte, conferindu-i forță primordială, unicitate și profunzime mitologică. Dintr-o singură privire, e drept, una nu tocmai la

îndemîna oricui, el descrie o scenă banală, de interior, pe care, în același timp, o fixează definitiv în hieratica unui ritual.

„În toate zilele de sîmbătă, scrie Chagall pictînd, de fapt, cu vorbe, unchiul Noieh își punea talesul - nu conta care - și citea Biblia cu voce tare.

Și cînta la vioară ca un cîzmar.

Bunicul îl asculta și visa. Numai Rembrandt ar fi putut spune la ce visa bătrînul meu bunic, măcelar, negustor, dascăl, în timp ce fiul lui cînta la vioară în fața ferestrei, în fața geamurilor murdare, acoperite cu picături de ploaie și de urme de degete.

Dincolo de fereastră - noaptea.

Numai preotul doarme și, în spatele lui, în spatele casei sale - vidul, spiritele.

Dar unchiul meu cînta la vioară. El, care toată ziua duce vacile în staul sau le mulge, înnodîndu-le picioarele, cînta cîntecul rabinului. Și e prea puțin important cum cînta! Eu surd, încerc vioara, îi caut prin buzunare, sar pe nasul lui.

El bîzîie ca o muscă.

Doar capul meu zboară încetîșor prin cameră.

Plafonul transparent. Nori și stele albastre pătrund o dată cu mirosul cîmpului, al staulului și al drumurilor. Mi-e somn.”

Iată un tablou de Chagall în a cărui preistorie se găsesc toate reveriile unei mari sensibilități și o realitate halucinant de concretă. *Viața mea*, admirabil tradusă în românește de Oana Popescu, ridică o clipă vîlul de pe misterul uneia dintre cele mai emoționante creații artistice ale acestui secol, doar pentru ca, în cea imediat următoare, totul să coboare într-o taină și mai adîncă.